

najostrejšo misel,
 pride
 oziroma se oglasi v tonu,
 ki je na veke v tebi
 in ti v njem.
 Stopiš
 le še za svojim izdihom,
 ki mu slediš,
 slediš
 in ne veš, kam.
 Samo manj te je,
 manj,
 kakor v odmevu glasu.

Trije prispevki o smrti

Metka
 Uršič
 Cotič

Nihče več ne plaši liščkov

Nikoli si nisem želela nikogaršnje smrti, tudi njegove ne. Nekoč davno sem si zaželela nekoga smrt a le za hip. Sedaj sem že pozabila. Bila sem deklica s svetlimi kitkami in on, čigar smrt sem si zaželela, me je zgrabil za brsteče bradavice in zaželela sem si njegovo smrt, a le za hip. Pa ni umrl. Večkrat sem ga še morala gledati.

Njegove smrti pa si nisem nikdar zaželela. Nikdar. Bila sva vklejnena med stenami najinega doma. Med omarami, stoli, slikami je sedel on v kotu pri oknu, jaz v drugem kotu, v drugi sobi, a vrata so bila vselej priprta. Zavel je vrtinec tople sape, se plazil po hodniku do sobe, topel, vlažen vonj njegovih zamolčanih besed.

Nekdo je moral namigniti, da sem si zaželela njegove smrti. Le kaj bi meni njegova smrt? Da bi jo použila, kot mehko smetano, da bi jo vsrkala vase, kot jutranjo roso?

Sonce ni več vzšlo. Jekleno nebo se je povzpelo na vrh griča in ni hotelo več svetlikati. Drevje je še raslo, še trepetalo, toda opojnega vonja rasti nisem več zaznala. Če se je zganil list, je zatrepetal od samote, od praznine. Nihče več ni zagrnil zaves, nihče več preplašil liščkov na okenski polici.

Nekega jutra, ko sem ga okregala, ker sem ga ponoči slišala hoditi po sobi, je rekel, *nikdar več ne bom jokal*. Z rokavom si je otrl poslednje solze, ki sem jih videla viseti na njegovih licih. In vedela sem, da je res, kar je rekel. Nikdar več ne bo jokal. Tudi če bi ga prosila, tega ne bi mogel storiti. A prosila ga nisem, ker sem vedela, da se mu je notranjost posušila tistega jutra, ko sem nadenj vzdignila roko.

Sedel je ob oknu in gledal na vrt. Hotel mi je reči, *svet zunaj biva zeleno, jaz pa sem mehek*. Njegove prosojne oči so strmele v prazno in nikdar svojih misli ni izrekel. Njegova notranjost je postala abstraktna gmota, namišljena duša, zato ni mogel več jokati.

Stvari so pričele drugače dišati, odkar je obmolknil. Neki poseben vonj se je naselil med nas, vonj po starih arhivih, odlagališčih zavrženih predmetov, vonj po trohnenju. Hiša se je pričela sesedati vase, postarala se je. Njene stene so se vbočile v notranjost in nas pričele dušiti. On je sedel ob oknu v kotu, le bolj bel je postal, bolj snežen.

Mala Kristin je rila z licem po porastih tleh. Hlipnila je, *z oteklimi očmi rijem po prahu in vonjam jezike lubadarjev, vonjam mravljinčjo slino in goltam lesene okruške, medtem ko vidva gledata visoko, visoko in kaj vse lahko vidita tam zgoraj!*

Čutim, da stene utripajo v ritmu mojega srca, se je pritožil. Gledal je skozi okno in v njegovih očeh sem videla, da si želi nekaj nemogočega. Postalo me je strah. On še vedno nem blodi po hiši, tudi kadar spim. Zunaj se medijo rože, on pa me gleda, tudi ko spim. In začutila sem, da sedaj njegov pogled seže dlje kakor prej, seže globlje, prenika skozi stene, da me poišče. . . Kako negotov in mehek je postal. In postalo me je strah. Lahko me najde kjerkoli, prenika skozi kožne pore prav do dna. Razblinil se je v zrak, v vonj, v prisotnost neozdravljive bolesi. Postal je neranljiv.

Danes bom odprla duri. Res bom storila. Odprla bom duri in prinesla z vrta cvetje. Kristin je zaškripala z zobmi in se naslonila na zibajočo se steno.

Včeraj sem strla zadnjega. S svojimi srebrnimi krili je prhotal v vrtinčasti spirali. Vidva sta mi davno dejala, da moram slehernega pohoditi, stisniti. Sedaj jih ni več. Kam bom polagala svojo bolečino? Srebrno življenje na krilih je v mojih rokah postalo prah.

Strah me je, ker si tak, sem mu dejala. Zmrazilo me je po hrbtu in zazdelo se mi je, da me je oplazil. Tvoja polt ni več snežno bela, svetlo zelenkasta je.

Kako rada bi imela srebrno, moljasto srajčico. Poletela bi skozi vrata v svet, se dvignila nad pokrajino, nad gozdove in opazovala drobne ljudi tam spodaj, kako s skrbjo varujejo ljubezen. Kristinina lica so se spodvila kot listi ovelega cveta. Nihče ni zaškripal z vrati. Nihče ni slišal zavijajočega vetra, ki se je s silo upiral v kartonaste duri.

Zdi se mi, da se v živi meji, za drevoredom, majejo medeni cvetovi. Položila jih bom pred duri, da bomo lahko izstopili . . . Ptice se bodo zbrale v jate in zasenčiti bomo morali pogled pred bleščečo svetlobo. Zadišalo bo po listju, po brstečih popkih. Ali me slišita, prišli bodo ljudje in nas pozdravljali . . . Kristin bo dobila rdečo pentljo v dar in njene oči ne bojo več neme . . .

Gledal je predse in Kristin je naložila v ogenj. Tako bel si, tako prosojen. Zadišalo je po trhljem lesu, po vlažnih, gorečih deskah. Presketalo je in videla sem, da ga nekaj grebe po duši, da nekaj znotraj strga.

Strah me je, kar vidiš skozme. Nočem, da gledaš vame. Tudi ponoči se tihotapiš okoli moje postelje in mi kaziš sen. Kristin se te tudi boji. Noče več s tebe brisati prahu, noče več drgniti tvojega čela. Le kaj si ji storil? Ali tudi po njej bezaš? Njo pusti. Ona ni kriva.

Prah v sobi se je pričel zgoščevati. Drobni delci so kot mušice poplesavali v rdeči svetlobi ognja. Vrtinčasto so se gnetli drug ob drugega in se odbijali. Trmasto je gledal v stran, ni hotel pokazati, da sliši.

Kri se mi počasi ohlaja in strjuje. Hočem ven, hočem drugače, a predme je postavljen jeklen zid, nerazumljiva prepreka, brezbarvna trdota, ki je ne morem pregristi. Tipam za koncem, da bi se izmuznil, tipam, in globlje pod njim sem, prikovan k njegovemu temelju. Hladen. Tudi besede zadevajo obenj in se mi zopet vračajo, brez odmeva, ne morejo izdolbsti luknje in se prebiti . . . Tudi moja žalost se vrača z njimi, je hotel prišepniti.

Nikdar si nisem želela tvoje smrti, nikdar. Sem mu zaklicala. Kristin si je zakrila z rokama oči. Opletala je z glavo, kakor da z njo krmari po prostranem nebu. *Vidim se, kako letim, nad časom, nad dnevom, nad nočjo. In vidim zibajoče grozde bezgovih jagod pod sabo, kimajoče zvončnice zibljejo drobne hroščke, kmetica zliva vedro vode in si popravlja ruto za ušesi. Rešite me takega bivanja, tudi jaz bi rada čakala na smrt, zakličem doli . . . Stara sem sto let, čeprav sem se včeraj rodila, pred menoj ni ničesar več, tudi jaz bi rada čakala na smrt, rada živela trenutek . . .*

Na pol v snu, na bol bedé sem strmela v talno poro vrat. Siva slina se je pcedila skoznjo. Zazdelo se mi je, da slišim Kristinin jok izpred mnogo let. V ustih sem začutila oduren okus po hladnem svinču, ki sem ga zaznala vselej, ko sem sovražila. On je stal pred vrati. *Ne, nisem si želela nikogaršnje smrti . . ., toda nihče me ne sliši, nihče noče slišati mojih besed . . .* Lahna sapa je zavela okoli postelje, kakor da bi se me dotaknil. Po prstih sem se splazila do vrat in sunkoma odprla. Le veter je potegnil vzdolž majavega hodnika in zaloputnil z vrati njegove sobe. Stokal je; kot da pokajo kamniti skladi, je stokal. Pridržala sem svetilko v temo hodnika, ki je sleherni dan bolj tiščal vase. Priškrnila sem vrata in ga videla, kako obžaren sedi tam, hladen in bel. Stokal in ječal je, kakor kot da se oži les. Začutila sem, da v samoti trpi. Skozi lasišče in tilnik prenika skozme.

Dve trdnjavi sta stali, vsaka na svoji strani reke, povezani sta bili s trdnim mostom. Nekega večera pa je nekdo zajokal, da je v mostu nastala špranja in zjutraj se je sesedel na dno reke. Dve trdnjavi, morda zaradi

nepozabnega krika, nemo razpadata . . . , sedaj sta le še kupa raztrosenega kamenja, si je mislil.

Da, da, videla sem osvetljeni most. Tisoče drobnih, brlečih zvezdic je migotalo v noči. Ljudje so se prostodušno pomenkovali in se sprehajali ob dnevu in noči, sleherni dan. Nekega večera, ko so se luči pričele prižigati, je tam znašel tolkač. Nihče ni vedel, zakaj je prišel tja, od kod je prišel, čemu . . . udaril je, da je odjeknilo, zadonelo. Nihče ni mogel poslušati ostrega zvoka, ki je kot rezilo paralo dušo. Kot bi korenine poganjale v svetlobnem času, se je širila razpoka in potonila na dnu reke. Drobne iskre so zaihtele v zraku in za vedno potonile v temo, je hitela šepetati Kristin. Njene prašne ročice so omahnile in z licem je udarila ob pod.

Silhueta njegovega lepega, pravilno oblikovanega obraza se je plapolaje slikala v steklu. Še vedno si mlad, še vedno si tak, kakršen si vselej bil, le znotraj postajaš drugačen, nemiren in razpršen, sem mislila pri sebi. Ne smeš se tako mučiti, sem zašepetala. Veš, da te ljubim, da želim, da si tu. Zunaj se mede rože, diši po rasti, po življenju. Koliko časa je že tega, ko je zavela sapa iz doline in prinesla k nam opojni vonj življenja . . .

Za odtenek je spremenil barvo. Moje, za spremembe izurjeno oko je precej opazilo pršičasto belino, ki je sedla na njegova lica.

Bolj kot kdaj prej čutim, da tudi predmeti bivajo v svoji samoti. Nemi in hladni se zdijo, a znotraj se zgoščuje in gomazi močnejše, kot je opaziti. Stene dihajo z mojimi pljuči in po kamnitih razpokah se pretaka moja kri. Pod je utripajoči želodec, ki hoče pogoltniti vase . . . , v vsem pa je bolečina nemoči . . . Le še hlad in samoto čutim močnejše, se je hotel potožiti.

Iz dneva v dan postaja težji, kot bi se počasi pričel ohlajati, sili v prvotno stanje, v davnino tisočletnih, skalnatih obeliskov. Živi vzvratno. V nasprotno smer se potaplja.

Kristin je prinesla čaj. Nalila ga je v angleške skodelice z vgravirano pokrajino. Pastirček ob gozdni poti, naginjajoča se veja leske, hišica v ozadju, iz katere se kadi dim po opoldanski juhi. Domačnost. Zavetje.

Na dvorišču je uta, pod leseno kapo prhutajo beli golobi. Pes steguje oguljeni vrat in pobevskuje proti njim. Skoz odprto okno vidim sklanjajoče se glave, ki srebajo toplo, zelenjavno juho. Prijetno se pomenkujejo in nekdo pristavi, da je zopet treba naložiti na ognjišče. Kot bi hotela s kretnjo nekaj poudariti, je s slokimi prsti prekrila vrezano sliko. Kot bi hotela vprašati, zakaj na šalici in ne v mojem življenju? Zakaj na bedasti šalici za čaj! In ne v mojem življenju?

Obe sva dvignili pogled k oknu. Dolgo je že tega, ko je tudi on z nama srebal čaj.

*Osat se je razrasel in se prisesal na naš svet. Kristin je mesečna blodila po zaprašenih špranjah. Ni ga več prepoznala. Iskala je zavetje, stikala za odmaknjenim kotičkom. Srajčica ji je opletala med nožicami in črne oči so bile orošene. Pritekla je k meni in mi med spanjem tresla glavo. Prestrašeno je trepetala in hlipaje ponavljala, *ne mara me, ne mara zame*. Vstala sem in v predalu poiskala papirnato rožo. Razpihala sem prah in ji jo pripela na srajčko.*

Sonce se je usedlo na njene liste in jih posušilo. Polž je zapustil svojo hišico, na sipini sem videla stotine školjčnih lupin, ki so se svetile v soncu, pa so bile žive, kakor ta cvet, ali ne? Za hip je pozabila na žalost in se nasmehnila.

Zaslišala sem njegove trpke korake, kako bobnijo, kako udarjajo. Priprla sem duri in ga videla, kako živčno odmerja prostor. Jokal je. Jokal in ponavljal, *te oči niso moje, to niso moje oči* . . . Tisti hip sem dvignila roko nanj in sesedel se je v stol ob oknu in nikdar več ni vstal.

Nikdar več ne bom jokal, je rekel. *Nikdar. Nikdar.* Kristin je stala ob priporoku vrat in kukala skozi špranjo. Videla je.

Dolgo že tako sedi. Sedaj je čisto bel in zaprašen. Prosojen. Prah seda na njegov pogled, vendar ga ne moti. Sedaj se giblje drugače. Prenika skozi stene, predmete, razprši se po prostoru, tudi vame zleze. Tega me je najbolj strah. Da se me polasti.

Sreballi sva čaj. Kristin je nekajkrat požrla slino. *Čutim, da mi telo počasi gnije, da se mi notranjost spreminja, kakor da bi v meni bival še kdo, ki me hoče s svojo voljo zasenčiti, vsrkati vase. Izničiti. Moram od tod. Moram stran*, je polglasno rekla.

Kakor da bi me kdo dregnil v podlakt, me je po telesu spreletel srh. Hotela sem zašepetati, *ne puščaj me same, ne puščaj me same z njim.* Začutila sem, da se boji zase. Najbolje bo, da čimprej odide, ne glede na moje želje. *Nikdar si nisem želela njegove smrti*, sem ji dejala, ko je odhajala. *Verjemi mi, nikdar.* Tudi ona ni hotela slišati mojih besed. Nisem je več videla. Odšla je.

Sedla sem poleg njega. Sedla, ne da bi se ga dotaknila. Zrak drhti in midva drhtiva. Iz daljave zaslišiva otroški glas, ki trgajoče prepeva pesem. Skupaj sva, sama. Strah in nevarnost se prepustita spreminjanju, strga in dolbe znotraj, vse izsanjane želje hoče ponovno izruvat iz zagrebljene prsti. Svet zažari v rumeni belini. Čas se drugače pretaka. Svetloba se zgošča in redči, kot včasih. Za robom oblastega hriba se kristalijo sončni žarki. Počasi čutim hlad, ki sili skozi ude v notranjost. Gledam skozi blede, mrtve oči, prisotnost stvari se oddaljuje v neki drug svet, kjer še nisem bila. Le tebe, ki si zopet z mano, čutim, kot nekoč. Zopet sva skupaj. Zopet sama. Vse, kar je naju obdajalo, je izpuhtelo, izhlapelo. Le samoto, hladno in skelečo, čutim. Čutim, kako belim, kako mi zrkla izstopajo, brezbarvna, prosojno bela. Ne morem se več zganiti. Telo sili k tlom, kot da bo večno obstalo, vklenjeno v tla. Pribito.

Svoje trpljenje si položil vame. Ne sovražiš me več in jaz se te ne bojim. Glej, prah je sedel tudi name. Opršil je lase, padel na pogled. Sedaj sva enaka in znova sva se rodila. Nič več ne boli . . .

Nekega jutra so prišli in naju odnesli na vrt. Njega pod brezo, mene pod javor. Bila sva srečna.

Zdaj zajadra mimo list, zdaj mi na ramo sede vrabec. Slišiva šepet trave, lahko drgetanje odpirajočih se cvetov. Koliko življenj je položenih pred naju. Veter brije in obli najini telesi, dež naju spira in sonce lomi svoje žarke na najinih licih. Nisva več tako bela, nisva več tako gladka. Rumena

zareza izstopa iz mojega lica, njemu se lomijo končiči kodrov. Okružena sva. Toda vrt še vedno krasiva. Včasih zaslišiva sprehajalce, kako ugibajo, kdo neki sva. Občudujejo naju, čeprav nisva več tako bela, tako gladka. *Ona, šepetajo, ona si je želela njegove smrti.*

Prispevek k tvoji smrti

Nihče ga ni videl, ko je tisto noč prestopil prag. Nihče ga ni videl trenutek pred tem, ko je v temačni sobi vrgel zanko. Poslednjo zanko, v katero se je zapredel dokončno, je natančno izmeril. Bil je temeljit človek in ni si mogel privoščiti grotesknih in amaterskih spodrsrljajev. Vedeli pa so vsi, – vsaj mislili so, da vejo do potankosti, kakor bi tedaj vanj zijalo neskončno oči, – za vsak njegov gib, vzdih, misel, za njegovo bingljajoče nihanje . . . odmerjanje novega časa, ki si ga je izbral. Poprej si je smrt zamišljal drugače: pripisoval jo je trenutnim slabostim in slabištvu, nikoli niti za trenutek ni pomislil, da je taka odločitev lahko najbolj precizna in premišljena študija, plod večmesečnega dela, nekje med blaznostjo in fanatizmom: odmeriti čas, ki je na razpolago, srečanja in pogovori z ljudmi, ki so kot igra, načrtovanje vseh podrobnosti . . . Naredil je scenarij svoj poslednji: videl je, kako ga snemajo, kako odurno spačen je njegov obraz, mlahavo njegovo telo. Slišal je nešteto pogovorov o svoji smrti – kako se je naslajal nad tem, kljub vsemu je to še zmožel. Njegova poslednja igra je uspela.

Premica je sestavljena iz neskončnega števila točk, nanizanih v sosledju. Med dvema točkama je točka, pred njo in za njo je točka, vmes je točka in tako v neskončnost. Vsaka manjkajoča točka prekine sosledje, neskončnost, odmeri razdaljo, jo definira in fiksira. Le ena manjkajoča točka in nit je pretrgana.

Najina igra je bila za poslednji fakt nepomembna. Kakor otroka sva uživala v dolgoletnih strasteh, v kratkih urah naslade, v tihem razumevanju. Govorila nisva, kajti besede so orožje ljudi, ki si nimajo česa dati, in uporabljala sva jih le včasih, se igrala z njimi, blebetala nesmiselne stavke, se igrala igro besed začaranega kroga brez pomena. A to le včasih, ko je molk postal doneč in ko sva se preveč razumela, kajti beseda je nesporezum, beseda je spor in sovraštvo, beseda je negacija stvari, ki jo izreka, beseda je uboj! Kako si to vedel? Vedno sva govorila s težko artilerijo – ti si moj otrok, otožni, izgubljeni otrok . . . Rad si ponavljal ta nesmiselni in oguljeni stavek, stikal si me in ponavljal besede, kot mantre ali uspavanko, da si se rešil tesnobe, da si začutil mojo bolečino, da si za hip pozabil na opustošeni svet, da si lahko tiho ječal.

Korak je bil iz dneva v dan težji, oči izpraznjene, obraz otrdel. Tišina se je naselila vanj, ne samota ne gneča nista bili pomembni. Hodil je kot starec, molčal kot starec, starec z deškim obrazom. Misli so podivjale,

lomile so se druga ob drugi, se preletale v nerazumljive povezave, se histerično bojevale med seboj. Zaživele so, postale drugi svet, bojišče nevidnih sil.

Tvoja koža je drhtela, dotik, kakor da ni res! Odprl si mi vrata v svet čutnosti, v tišino kožne črte, v drget, ki ga prej nisem poznala. Sede si mi pestoval glavo v naročju in šepetal: Spi, moj izgubljeni otrok, spi. Te besede si ponavljal znova in znova, da ne bi izrekel česa hujšega, bolj zavezujočega. Moral bi biti drvar, tako sém se te vedno zamišljala. Sekal bi makijo, utiral nove poti skozi pragozd, iskal sledi divjih živali. Po stezah, ki bi jih izsekal, bi hodilo še nešteto nog. Po tvoji si ne želi nihče. Speča sem ležala in gola, ko si mi neke noči z nožičem zarezal v kožo rez; sesljal si dolgo, hotel si okusiti mojo kri, ali pa si mi hotel ukrasti spanec, da bi še nekaj trenutkov lahko zrl vame. Vedno sva bila ujeta v čas; preveč sva si bila podobna, da bi lahko ostala skupaj več kot nekaj ur, preveč podobna, da bi lahko shajala drug brez drugega. Časa pa se nategovati ne da, ker kot elastika spolzi iz rok in te zapeče, ko se skrči. Nevrotičnost tvojega duha pa je nekega dne izginila. Nov projekt, o katerem si govoril s slastjo, te je ponovno pritegnil v življenje. Le kako naj bi vedela? Pozabil si na telesne naslade, blestel si kot leščerba v temi. Ne, ne bi te snela s štrika, pa četudi bi bila zraven. Visi! Visi!

(Pismo Hildi Kelle)

Draga Hilda! Preden pričneš prebirati to pismo, te prosim, poskušaj me razumeti in ne beri ga s sovraštvom. Si razumna, pametna ženska, in vem, da boš poskušala doumeti. Preteklo je že nekaj mesecev od mojega izginotja in videl sem sliko v časopisu, ki si jo objavila v želji, da me najdeš. Cenim tvoja čustva in vse, kar si za nas storila. Poljubi in objemi mi otroka, saj ju ljubim nad vse. Vem za tvoje neprespane noči, za strah in trpljenje, ki si ga doživljala te dni, toda splet okoliščin in dogodkov je presekal moje življenje in sedaj sem drug človek, ki ga še prepoznala ne bi. Prodaj vse posestvo, hišo, avto, skratka, vse, in se vrni k staršem v Essen. Nikar me ne išči več, to te prosim in hkrati ukazujem. Mene več ni. Tistega dne, ko se nisem vrnil, so stvari potekale nenavadno; nenavadno pravim, ker so dogodki potekali samogibno in nanje nisem mogel vplivati, ne jih doumeti. Vstal sem zgodaj, vi ste še spali, in se odpravil v službo. Tesnoba, ki sem jo nosil že dolgo v sebi, ki se je razraščala v moji slabiški osebi in norem ritmu življenja, se je tistega jutra razpasla kot kuga ali divje meso v moji duši. Vse se zdi smešno in tudi je smešno vsakemu zemeljskemu bitju, ki živi trdno na tleh, kar pa jaz nisem bil nikdar. Vsa vloga, ki sem jo nosil, resnost osebe, ki sem jo uspel igrati, se mi je v hipu uprla in zastudila. Nisem več zmož, nisem prenesel... Obrnil sem se, kot po navadi, si položil čevlje in z vsakdanjim videzom odšel v mesto, kam, natančno nisem vedel, a vedel sem, da ta dan ne grem v službo, da ne morem iti. Nekaj se je preblisnilo, a nisem vedel kaj, nekaj je bilo v meni, kar sem šele kasneje doumel. Bila je želja, skrita nekje globoko, ki ji nisem vedel imena, nisem vedel, kako jo izpolniti, ali morda nisem hotel. Neka sla me je gnala in moral sem storiti neko dejanje, nekaj, kar bi me odrešilo; tako sem čutil tedaj. Zavil sem v knjigarno in brez

premisleka ukradel knjigo. To sem storil prvič v življenju, ti veš. Moral sem storiti nekaj, kar bi me drugače opredelilo, kar bi me potegnilo iz ujetega kroga, v katerem sem bil. Dekle je to videlo, njene naivne oči so preplašeno gledale vame, morda zaradi strahu, ker me je ujela, morda zaradi začudenosti nad mojo osebo. Opravičil sem se, poravnal račun in ves zmeden odšel. Taval sem brez misli, brez enega samega premisleka o tem dejanju, napolnjen zgolj z grozo, z brezupjem. Obhodil sem mesto, a bilo je, kot bi hodil kjerkoli, po neznanem obličju. Po urah bežanja sem že natančneje vedel, kaj je ta želja, ki jo nosim v sebi; vsemu narediti konec, konec! A ko sem pomislil, kako to narediti, kje to narediti in sam to narediti, mi je postalo jasno, da tega ne zmorem. Kako sem se preziral, kako zaničeval! Preveč sem že zabredel v tako življenje, ki mi tega dejanja ni dopustilo. Zaželel sem si, da bi se mi pripetilo kaj hudega, kaj zlega. In kot bi klical hudiča, je prišel.

Nekega dne, vidim te, kot da je to sedaj, si vstopil z lahnim nasmeškom. Sédel si, molče, nisi hotel več strastnih iger, nisi želel več pozabiti navzočnosti vsega, verjamem ti, nisi več zmogel. Kako naj bi vedela, da je to začetek počasnega odmiranja, spopad s seboj, da si porušil vsa zatočišča . . . Navzočnost vsega se je naselila vate, odprl si nastezaj duri, naj se naseli svet vate, naj te pribije z vso svojo trpkostjo. Ni več azila, ni več skrivališča. Neskončno in neizrekljivo je zaživelo v tesnobi, v bolezni. Znova in znova si se odrekal mojemu telesu, strasti; kar si hotel prej, je bilo pozabljeno. Vedel si, da ne znam ljubiti, da poznam le strast, vedel si, da je želja po ljubezni le rešilna nit, zaščitni plašč za preživetje, da je lažje goltati prah v dvoje. Kako nisi razumel; ne morem nikogar rešiti na tem svetu, rojenem iz bolečine, in polžja hišica je prekrhka, da bi koga varovala.

Blodil sem po starem delu mesta, a tega še opazil nisem, zatopljen v svoja občutja, zlomljen, dokler nisem pred seboj zagledal skuštranega mladeniča, obraza mu tedaj nisem videl, ko mu je iz žepa, v strašni naglici izpadla denarnica. Pobral sem jo, bila je polna denarja in dokumentov. Pod vtisom nesmiselne kraje in jezo nad samim seboj sem se pogнал za mladeničem v vežo, kamor je izginil. Bila je stara, večnadstropna hiša z množico vrat, tako da sem izgubil čas z zvonjenjem na vrata in iskanjem lastnika listnice. Nihče ga ni poznal. Ko sem prišel do najvišjega nadstropja in pozvonil še pri zadnjih vratih, sem nenadoma zagledal mala vratca, ki so vodila na podstrešje; bila so za špranjo priprta. Ker je bil mladenič videti po obleki nekoliko bohemski, sem pomislil, da ima morda tam atelje. Vstopil sem in onemel. Visel je na vrvi, obešen čez tram. Vse to ti pišem, da boš lažje razumela.

Čakal si me, viseč. Hotel si, da vidim tvojo odsotnost, da se zgrozim. Nekaj ur prej si mi telefoniral, z blagim glasom si me vprašal le stavek: otrok moj, ali sva midva kdaj plesala? Ne, nikoli nisva plesala, za to nisva imela časa, nisva hotela . . . To ni pomembno . . . in klik. Čakal si me na temačnem podstrešju in jaz sem blodila, blodila, poti so se zamotale in

nisem našla k tebi. Nisem hotela, nisem mogla. Iskala sem Staro pot 25, hotela sem jo najti, a je izginila, potuhnila se je med neštete bajte, vežna vrata, prehode. Kurje oko na mezincu se je znova razbolelo, in ko sem končno našla petindvajsetko, to prekleto cifro, sem se sesedla, nisem mogla po stopnicah, verjemi mi, nisem mogla! Ti pa si nihal in me čakal. Kako sem te sovražila tisti dan! Sedela sem, mrak se je razprl v temo, noč v jutro in jaz sem te varovala ves čas in obljubljam ti, vedno te bom varovala, zakaj tega nisem storila, ko si želel, ko si potreboval . . . In tista noč se je spremenila v sen, v spomin na dotike, na valjanje golih teles, na nore misli. Ni bilo stopnic k tebi, sesule so se v spomin.

Za tvojo razmajano bajto so še vedno polja, travniki s kozolci, še vedno se derejo psi, ko zaslišijo ali zaslutijo prišleka. Tam sva ždela, naslonjena na lesene letve, na pol sva čepela, na pol sedela in vlaga, ki nama je silila skozi kožne pore, naju ni motila. Kar tako, brez posebnega namena sva se znašla med koruznimi lati, pikajočimi strnišči in sladkorno repico, da bi ujela . . . da bi zadržala . . .? Pred nama se je odpiral pogled na ravnino, drevje in grmičevje je vase stisnilo reko, ki se je kot zelena cesta vila čez raven. Nekaj me je dušilo, nekaj togotnega je bilo znotraj, nekaj zoprnega. Nisem se upirala. Kar razumljivo in sprejemljivo se mi je zdelo takšno počutje. Občutje vsega: tebe poleg samotnih, meglenih polj, bede življenja. Ne, narava ni lepa, ni oplajajoča! Nema in pusta je in nič lepega ni moč najti v njej; izpričuje mojo bedo, mojo samoto. Tako sem čutila tedaj. Molče si se zatopil v misli in si z lahno kretnjo popravljaj hlačnico. Zaradi nelagodnega počutja si to počenjal. Hotel si mi nekaj povedati, pa ni in ni šlo iz ust. Za naju ni poti, si polglasno in v strahu šepnil. Si se bal besed, si se bal resničnosti besed, si se bal, da bi se to utegnilo zgoditi? Za naju ni poti . . . Da je ni . . .! Cele noči se mečkava, vse, kar čutiš, čutim tudi sama! Lahko me obožuješ ali zmerjaš, kaj bi pa še hotel? Megla je upila moje tuljenje, zemlja moj bes. Stekla sem prek posejanih polj, zbežati sem hotela. Ti pa si občepel, morda še vedno tam čepiš, naslonjen na tram, tudi ko sem bila že daleč, sem te opazila. Bil si pika. Manjkajoča pika. Tista pika, ki je ni, ki pretrga sosledje, odmeri razdaljo. Tista pika, za katero sem si želela, da bi bila.

Škripajo in butajo me v noge, zaklete spiralasto zavite stopnice. Vijejo se v nebo in noče jih biti konca, predrle bodo nebo, potolkle mi boleče noge. Podstrešja pa nikjer, nikoli. Kot skozi zgodovino se mi odvijajo možne rešitve pred očmi, možni razpleti. Vsaka stopnica je hkrati bliže in dlje od resnice in dejanskosti, pelje navzgor in hkrati navzdol, nazaj in hkrati naprej. Končno se prislonim na vrata in zberem zadnje moči, da padem v prostor. V temo. Ti visiš, nihaš; nekdo stoji ob tebi, ti boža noge in te ziblje. Neki gospod v obleki, neki zmešanec, ki ne razume . . . Snamem te, počakaj, sedaj te snamem! Moram te sneti! Norec nastavi na usta prst in reče: pssst, pssst, kaj ne vidiš, da spi? Zibljem ga, da lepše spi, zaspal je namesto mene, jaz bi moral spati, pa je bil bolj zaspal . . . odstopil sem mu mesto, saj razumeš, kajne? – Pološčeni čevelj se zasveti v mraku. Nekaj me omami, morda svetost trenutka, morda blaznost besed in pomirjajoče niha-

nje, ne vem. Zrem vate, bel in mlahav visiš, odmerjaš ritem v prostoru, si ura sveta. Nenadoma se zdrznem – snamem te, moram te sneti, naj mi že kdo pomaga, prosim! Noge sem si potokla, življenje razbila na kosce, da te rešim, da te rešim, ker si tako hotel, hotel, hlipam. Ne joči, otrok moj, ne joči, mi rečeš, nisi kriva, ti si brez krivde, krivda je drugje, krivda je drugje. Kakor da poslušam božje besede, poklekнем. Krivda je drugje, sedaj vem, krivda je drugje; za trenutek si me odrešil . . . Ti si moja ljubezen, veš, da si. Vedno si hotel slišati to iz mojih ust, sedaj ti to izrečem, zakričim, ali me lahko slišiš, ljubim te, snemi si vrv in pridi?! Ljubim te! Gospod pa se smehlja, strastno se mu bleščijo oči, znoj mu kaplja z obraza: med nami tihi molk;

stoletni kriki so
– sedaj tišina,
prelita kri
le rahel pot . . .

šepeče s trgajočim se glasom, skoraj živalskim. Reži se, meščanski filister, ki te je pripravil do tega, strahopetec, ki te je pogubil, da je rešil sebe, ker ni imel poguma. Ostuda človeška, pokvarjeni slabič, glanca si čevlje, da bi si očistil dušo, gnida, brezbožnik!

Sedela sem na stopnicah, ko si prišel in me vprašal, zakaj štrikam svoje misli v nevidne mreže? Verjemi mi, tudi meni ni lahko.

Stkala sem ti dom, dolgo hoteni in varni, z vrtom in s sadnim drevjem, ogradila sem ga z ograjo, da ne boš pobegnil. Pobegniti ne moreš več, nikamor ne moreš več uiti. Čakam, da se boš prikazal iz svojega keliha, se prikradel iz svojih katakomb, da ne boš več vzdržal kozmičnega lebdenja v neznanih prostorih in časih. Vračaš se nazaj, kot da nekaj še vedno iščeš na tem svetu, nekaj, kar si izgubil, nekaj, česar nisi izpolnil. Ko ssem te prvič uzrla v tem malem svetišču, sem pomislila: ujela si se v nevidne mreže, ujel te je v nevidne mreže za vedno! In res je tako.

Stopam v najin vrt, ugibam, ali boš danes prišel, ali te bom čakala ali kaj . . . Trava ni pokošena in tega brezbožnika, ki sva ga zaslužnjila, bo zopet treba priviti. Drugače ne gre s takimi . . . Pravzaprav sva ga rešila smrti, ga odrešujeva vseskozi, zato nama mora biti hvaležen. Vidim, v sobi sveti luč; pogledam skozi lino in uzrem tvoj okosteneli obraz, voščen obraz se lomi v zrcalu, steklu, luči. Ko vstopim, se ne ozreš, ne premakneš se, ne pogledaš me. Kot vedno. Tako boš sedel še nekaj trenutkov, nato boš izgubil, neslišno in brez besed. Sprva sem te klicala, vpila sem do onemoglosti, te iskala, povsod, kjerkoli; dokler nisem razumela; nihče te ne more prisiliti, nihče več zaslužnjiti. Prideš, ko je želja dovolj močna, odideš, še preden se realizira. Počakaj! Počakaj, danes je poseben dan, danes odidem s teboj. Glej, trave ni pokosil in listja ni pogrebel, čeprav sva tu, da za naju skrbi. Glej, meglica se je sputila na vrt. Ali vidiš tistole vejo, vedno mi je bila pri srcu. Čvrsta je in lepo raščena. Prav je, da mu nisem dovolila, da jo odžaga. Drevo bi izgubilo obliko in nastala bi praznina; res je, da bi skozi lahko videla luno, toda ta veja mi je najbolj pri srcu. Škoda bi jo bilo zavreči med dračje. Počakaj, zakurila bom, da se ogrejeva, za trenutek še

posediva, nato te pospremim. Res, danes te pospremim. Ne prenesem več, da blodiš sam, jaz pa te čakam. Jesenski čas je pust in hladen, v ognju pa je skrita sla, ogrej se, jaz se vrnem prěcej, le za trenutek stopim pod jablano. Vedno sem si želela imeti jablano . . . Glej, megla je ovila svet . . . takoj se vrnem.

Bil je še topel in lahko se je pozibaval. Pod njim se je svetlikala luža. Grozno, grozno, sam hudič me je postal tja. V vsej tej grozi pa sem pomislil: on je to zmožel, jaz ne. Jaz nece . . . On je to storil namesto mene. Stal sem tam . . . dolgo, ne vem, koliko časa je minilo . . . Stal sem, ga božal, uspaval in se preziral, sovražil. Vzljubil sem ga, zavezal se z njim, čeprav ga nisem poznal, čeprav je bil mrtev. Morda bi ga lahko še rešil, a on tega gotovo ne bi hotel. O tem sem kasneje neprestano premišljeval. Morda bi ga lahko rešil, a preklet od sebe tega nisem zmožel, nisem hotel? Nor in blazen sem stal kakor bebec, poln mešanih občutij groze, sreče, bolečine, morda strahu, ne vem. Ne znam natanko opisati. Nenadoma pa je v prostor planila ženska. Bila je iz sebe, tulila je, se metala na tla, me sovražno pogledovala, govorila nepovezane besede, se pogovarjala z njim. Božjastnica. Z njo sem prebil teh nekaj mesecev, bila sva povezana z njegovo smrtjo. Skrbel sem zanjo do zadnjega. Odpeljala me je, oba zmešana sva odšla v neko razpadlo hišo na obrobje mesta. Ukazala mi je: grabi, grabi listje! Nora in lepa. V njej sta se prepletala sovrašтво in ljubezen, srd in nežnost. Ni znala ločevati. Delal sem, popravil streho, uredil vrt. Nekega dne ga je prinesla. Ne vem, ali ga je ukradla ali kaj. Nisem spraševal. Prinesla je posodo z njim in jo postavila na polico, v klet. Nisva govorila do tistega dne. Prišla je pome in rekla, da se je vrnil. Ne nori, sem ji odvrnil. Mrtev je, razumeš, videla sva ga oba . . . Mrtev je! Molče me je prijela za roko in me odvlekla do line. Zadrževala je dih. Res sem ga videl, le za hip. Bil je tam, nepremičen, kot lutka. Ne vem, ali je bil privid ali je bila želja, da bi ga videl živega, tako izrazita, da bi govoril z njim? Bil je tam. Sunkovito me je odvlekla, da sem se moral izviti, če sem hotel zopet pokukati skozi lino. Ni ga bilo več. Izginil je. Od tedaj sva se z njo nekoliko zblížala. Vedela je, da jo ljubim, da sem nor nanjo. Mučila in trpinčila me je name-noma. Prezirala me je do zadnjega trenutka, hotela me je kaznovati, raniti. Ni si mogla dovoliti, da bi se ji prirasel k srcu. Vendar sedaj vem, odpustila mi je . . . Zmešana ženska. Vsak najin pogled je govoril isto: tudi midva morava oditi. Nimava več kaj iskati tu. Slišal sem, kako si je šepetala: Prišel je pome, prihaja me iskat. Ni hotel, da bi ga kdo videl, ni hotel . . . Postal mi je jasno, kaj bo storila, in tega ne bi prenesel. Pomislil sem celo na to, da se vrnem, a kaj bi vi z menoj? Kaj bi kjerkoli lahko še iskal? Kar se je zgodilo, me je dokončno pribilo in določilo. Kdaj je ona odšla, ne vem.

Lepo te prosim, nikar me ne išči in ne poizveduj v tej smeri. Kar sem ti hotel pojasniti, je zapisano tu. Ne obtožuj se, ti nisi kriva. Otrokom ne omenjaj tega pisma, naj me imajo v lepem spominu. Poljubljam te in ti želim vso srečo v življenju. Ne dovoli, da se ti kaj takega pripeti, ne dovoli si . . .

Puška

Poleg tega je bilo mogoče, da bi utegnila biti – tudi če bi bila Zemlja spremenjena – spremenjena tudi njegov spomin in dojemanje, tako da bi se bilo nemogoče prepričati.

(R. Sheckley, *Menjava duha*)

Prebujam se počasi. Še preden odprem oči, usločim komolce, da se pretegnem. Telo je otrdelo in ozeblo. Soba, ki si jo ogledujem, mi je popolnoma neznana. Spominja me na zapuščeno ovčjo stajo. Pravzaprav ta prostor, v katerem sem sedaj, sploh ni soba; je nekakšna klet ali luknja, prežeta z vlago in trohno. Ne morem se spomniti, kako sem sèm prišla in kaj tu počnem. Omotičnost mi prostor širi in oži v koncentrične kroge, tehtnica med snom in budnostjo se še vedno ni naklonila.

Na steni visi puška. Pramen svetlobe osvetljuje njeno cev, da nastavljeni predmet takoj prepoznam. Zakaj je ta predmet prva stvar, ki sem jo morala uzreti? Nastavljen mi je kot emblem, kot groznja morda, v opomin? Ne morem umakniti pogleda s tega lesenokovinskega predmeta in čutim, da me že vseskozi opredeljuje in navdaja z zlo slutnjo: imeti puško, nekoga ubiti, se ubiti, nekaj ubiti . . . živo ali mrtvo, ubiti čas, ubiti spomin.

Na mizici poleg ležišča je ogledalo. Ko se uzrem, se skoraj ne prepoznam več; bled, okostenel obraz z ledenima zrklova, osiveli lasje, nagubana koža . . . to da sem jaz? Je taka tudi moja duša? Pogladam si razbrazdano kožo na obrazu. Zazdi se mi kot zemljina skorja, pusta in suha. Izstopajoče in odebeljene členke na rokah ugledam v zrcalu. Bela sem kot mrtvec in neznansko me zebe, zebe. Prešine me dvom: sem res živa, sem res jaz? V katerem času in prostoru sem se tokrat prebudila?

Ležim gola, prekrita le z rjuho, ki se mi lepi na kožo. V temačnosti prostora ne morem razbrati drobnih detajlov, vse se prikazuje skoz obrise in sence, le nastavljeni predmet se hudobno blešči. Sklenem: ne bom več mislila nanj, ne bom mu več posvečala misli, ne pogleda. Vstanem, da odkrijem nov svet, ki me obdaja. Noge se mi zarijejo v zemljo. Tipaje obidem ves prostor: postelja, majhna miza, nekakšen šank, zapahnjena vrata – to je vse. Brez okna, brez luči, pogleda onkraj zidov. Čigava je ta luknja in kaj počnem tu jaz? Težka glava je ostala brez spomina. Kdo sem in kako mi je ime? Ničesar se ne morem spomniti, le tega predmeta me je strah. Tudi svoje obleke ne najdem, pa tudi ne vem, če sem jo imela. Morala sem jo imeti, to je jasno. Sedem na rob ležišča, da ujamem kak šum, zvok ali glas, da kaj prepoznam. Le tišina odmeva, zvoní. Skušam ustaviti čas. Nekaj nujno potrebujem, kar mi bo znano. Nekaj, česar bi se lahko oprijela, spomnila . . . ne more biti vse pozabljeno, tuje, naključje. Ne morem biti kar tu . . . gola in prazna. Saj živim! Primem se za zapestje in začutim utrip . . . živim. Tista stvar me opominja, da živim, naj zgrabim, kar mi je dano, podarjeno. To, da sedaj in tukaj živim, se mi ne zdi tako

samoumevno, kot bi se moralo. Če moram tu živeti, če moram tako živeti, ali lahko sploh živim? To je noro, – te misli so nore. Ta soba ni moj svet, in moje bivanje ne more biti takšno! Objamem se z rokami, da se začutim. Stiskam se, stiskam močneje . . . da jih začutim. Začutim bolečino svojih rok: stiskajo me, stiskajo se, sklenjene v krčū.

Ali je za zidovi morje, ali je gozd, morda mesto? Ne, mesto ne more biti; nobenega zvoka avtomobilov, nobenega vrveža ni. Prav gotovo pa nekaj mora biti onstran. In kdo bo stopil skozi vrata? Bo kdo sploh vstopil?

Živiva v razkošnem stanovanju nasproti parka. Secesijska okna, visoki stropi, baročno pohištvo . . . vse je usklajeno, premišljeno. Velike sobane so natlačene z nagačenimi živalmi, ki mi jemljejo tek, me navdajajo z gnusom. On je prefinjen zbiralec; tega seveda ne znam ceniti. Orožja kar mrgoli: starinske puške, pištole, sablje, noži . . . Zoprna mi je ta navlaka, ki se mi v sanjah in budnosti povezuje s krvjo. Ne morem se rešiti pogledov, ki me pribijajo na to ostudo. Ves blišč, s katerim se ponaša on, denar, s katerim me zasipa, mi prav nič ne pomenita. Sem kot v vakuumu, prazna in sama, ko da ni sveta, ki me obdaja, ko da me ni.

Čas polzi in misli se mi lomijo ena ob drugi. Ležim in čakam na usodo, na nekaj, kar se mora zgoditi, česar ne poznam. Miže laže prenašam oklep, ki me obdaja. Zdrknila sem vase, skrila sem se v duplino, znotraj. Vse moje telo, vsa jaz je na preži, naježena čakam. Čas molče drsi. Ko bi vsaj priletel kak komar ali muha in mi zabrenčal na uho; vsaj ena živa stvarca, da zvem, ali sem še na tem svetu ali kje. Pred vrati, zaslišim, škripa pod, nekdo se bliža in sedaj bo vstopil. Za hip obstane; zadržujem dih, napeta kot struna. Kako se je raztegnil ta hip, v neskončno samoto in čakanje. Vrata se odpro, tam, na izviru svetlobe, stoji postava trdno, kot pribita v tla. Kako mogočna se mi zazdi, ko stopa odločno in počasi. Stoji pred menoj in pestuje obleko. Kot prikazen. Njegov pogled je negibno zagledan vame, kakor reka globok in nevaren. Nekoliko debelušen nasmeh mu daje občutek prijavnosti in blagosti, da se malce pomirim. Kaj počnem tu, gola? – vprašam tiho. Obleko odloži na posteljo, pri tem pa me z očetovsko kretnjo lahko potrep-lja po rami. Z ust mu uide prijazen nasmeh, a je v hipu spet resen. Nikar naj se ne bojim, mi govori, vse bo še v redu, le postoriti mora še nekaj stvari . . . pa bova odšla s tega zoprnega kraja. Slabost da me je obšla in on da me je našel med listjem, negibno. Menda sem tu že nekaj dni. Naj oprostim tej neprimerni luknji zame, šepeče, tod menda ni boljšega biva-lišča. Sva v lovski koči sredi pragozda, v jedru neobljudenega delčka sveta; torej sva sama, v oazi, . . . pomislim in ta misel me straši. Ležem nazaj na ležišče, nekoliko laže mi je, hkrati pa me obhajajo slutnje dvoma, da ni vse tako, kakor bi moralo biti. Prav lahko se mi je vse zlagal, saj ne morem preveriti ničesar.

Od jutra do večera sedim ob oknu in gledam na park. Otroci in starci migetajo s svojimi krhkimi telesi, zaposleni so z drobnimi opravki, tako da popravljajo klobučke, brišejo nosove. Vidim, nekaj počnejo s seboj, nekaj jih zavezuje, v nekaj verjamejo. Igram se z njimi; preštevam jih, tekmujem, kdo bo dlje ostal v parku . . . ali mamica z vozkom ali deček v modri majici, morda pa starec s klobukom. Prav gotovo starec s klobukom, ta bo tu najdlje. Tudi igra me ne zabava več, a vseeno vztrajam, da odženem čas in glodajoč dvom. Gloda, gloda vztrajno. Počutim se kot izmeček, spravljen v hermetično zaprto, kristalno posodo, na zgornjo polico. V formaldehidu je moj dom, umetno stkan, poln tesnobe in brezupja. Kako naj potrgam te nevidne vozle, izdolbem luknjo, da bi prodrla do resnice in do sebe? Kako naj razbijem ta videz v steklu, sliko, ki me obdaja?

Svoje identitete nisem razkrila do današnjega dne. Pravzaprav me to še vedno vznemirja, in čeprav sem imela spočetka hujše težave, mi glodajoči črv še ne da miru. Sem izgubljen otrok, ki o sebi ne ve ničesar več kot le za nekaj mesecev življenja. Čuden je občutek, da se za vsem skriva še nekaj, čemur ne moreš do dna. Sedaj sem iskanje sebe opustila; prebijanje skozi neštete inštitucije, urade, bolnice, sekretariate, me je popolnoma izčrpalo, da ne morem več izgubljati še tega dela sebe, ki mi je ostal. On, ki me je pobral s tal kot najden predmet, mi osušil obleko, je sedaj tu in me straži. Boji se, da bi me svet oskrunil in ranil. Gode mu, da ne vem za svoje ime, da nimam kam oditi. Pomislila sem celo, da je namenoma zbrisal moj spomin, da bi me imel v pasti, v posesti. Včasih se mi zazdi, da mi nekaj prikriva, da morda ve več o meni, kot trdi. Morda me je poznal že prej. Čuden človek je, brez prijateljev, znancev, . . . pravzaprav, če natančneje premislim, bi bil zmožen marsičesa . . .

Dnevi polzijo kot sanje mimo. Ure in ure presedim ob oknu in se gledam v šipi. Obraz, ki me spremlja s pogledom z okna, se mi zdi vedno bolj tuj in odvraten. Četudi se premikam po sobi, neprestano zija vame. Zato raje kar sedim in ga opazujem. On, ki je tu, je zaskrbljen in obupan nad menoj. Pravi, da se pogrezam v svoj svet, ki ima kaj malo opraviti s tem tukaj. Zakaj vseskozi molčim in nenehno strmim v okno? Le kaj naj mu povem? Vse, kar sem imela izreči, sem že povedala. Pravzaprav pa je vseeno, ali gledam vanj ali buljim v okno ali kamorkoli. To stvari in mene nič ne spremeni. Zdi se mi vse negibno in določeno za vekomaj. Kaj naj počnem, kako naj se obnašam, je sedaj popolnoma vseeno.

Tudi moje občutje sebe se mi iz dneva v dan spreminja. Neopredeljivo in neoprijemljivo je. Kako se drugi doživljajo, ne vem. Plavam po oceanu slutenj, misli in občutij, in vseskozi me valovi mečejo ob čeri dvoma. Izgubljena sem. Ne vem, kje naj iščem in kaj pravzaprav iščem. Izgubila sem se.

On je gospodar. Njegova drža, obnašanje in govorjenje, vse pripada vlogi gospodarja. Drži se kot kralj z žezlom, vsemogočno in vsevedno; samo pomigne in že se vsem šibijo kolena. Tudi do mene postaja vedno bolj nevzdržen in vsiljiv. Vznemirjata ga moja odsotnost in molk. Vse da imam, pravi: obleke, denar, nobenih skrbi, za vse je poskrbel in vse dobim na pladnju. Jaz pa kar ždim; hujša sem kot sobna rastlina, pravi. Kaj naj z menoj stori? Skorajda že ogrožam njegovo pomembno vlogo, ki mu je naložena. Za vse, kar imava, se lahko zahvalim le njemu, ki se žrtvuje zame in za narod. Funkcije v predsedstvu lahko opravlja le človek s hrbtnico, seveda on. V predsedstvu, vprašam? V predsedstvu časa ali spomina? Pomagaj mi, prosim te, pomagaj! Reži se mi in pravi, da sem nora . . . Vlekel bi me na prireditve, koncerte, želel bi, da se nasmiham okrancljana z navlako blišča . . . izžarevati moram srečo, najino srečo. Le to je moja naloga. Saj me je vendar zvelkel iz blata, me naredil pomembno. Kakšno srečo sem imela, kakšno božje naključje! V tem hipu me rešuje le šipa. Rešuje me ta pogled v podobo, ki naj bi bila jaz. Čutim, da mi mišice plahnijo, da me moči vztrajno zapuščajo.

Zunaj se temni. Zelenilo dreves se izgublja v črnih tonih, ki so še komaj razpoznavni. Ko pade mrak, mi je nekoliko laže, ker vem; spala bom, spala, plavala v sanjah, v neznanih zgodbah svojega življenja, kjer se mešata resnica in sen. Le še tu lahko iščem. Pristopi k meni, močno zgrabi moj obraz in si ga naravna. Kakšno krinko mu dajejo te debelušne ličnice; videti je mehak in blag . . . kot žolica mehkužen in nedolžen. V resnici pa si prizadeva za moč in vladanje. Zre mi v oči, ledeno in grozeče sika: moja boš, moja . . . pa če ti je prav ali ne. Po sobi valuje svetloba sveč, ki jih je prižgal za to priložnost. Predolgo že čaka, da se privadim in ustalim. Sprijazniti se moram, druge možnosti nimam. Sedaj je konec slepih miši, začenja se igra pokaži kaj znaš! Ogenj v kaminu prasketa in meče rdečilo po prostoru. Njegov obraz je rdeč, žareče oči izstopajo z obraza, prežet je z blazno strastjo, z evforijo zmagovalca kar brsti pred menoj. Sedaj ali nikoli, bom njegova, bom predana za vedno . . . ali pa . . . Kar mi daje na izbiro, mi je nerazumljivo. Teh fines življenja ne poznam, ne razumem. Kaj bi hotel od mene? Tu sem, kakršna pač sem. Gleda me lahko, kadarkoli se mu zljubi; lahko se pogovarja, vendar on zahteva nekaj drugega . . . nekaj, česar mu ne morem dati. Moje vetrovne duše ne more videti, misli ne more prebrati. Hvala bogu, da je tako, le kaj bi se pripetilo, če bi le za hip zaslutil, kakšna sem v resnici. Kako šibka, negotova in izčrpana. Stoji pred menoj nasmejan in napihnjen; z režečim se obrazom mi nekaj dopoveduje . . . Njegov glas odmeva in se poveže z vrtenjem prostora, – sem v vrtljaku, sem zrnje pod mlinskim kamnom . . . Njegove ustnice, še vlažne od žlahtne pijače, se sklanjajo nadme. Zazdi se mi kot kak prazgodovinski ptič, s tem srepim pohotnim pogledom. Zgrudim se na tla, pogrezam se v vrtelec, v neznane valove padam . . .

Čas se je ponovil, le da se sedaj spominjam prvega prebujanja. Zopet sem tu, v tej luknji, in tokrat vem: on me je pahnil vanjo. Bledo se

spominjam strahu, ki se me je v dolgem spanju polastil. Nekaj besed je bilo izrečenih, nekaj besed, ki so odmerile mojo usodo. Ne vem natanko, katere so bile, – a bile so, tega se spomnim. Nekaj strašnih besed, ki so me potegnile v tajfun glasov, pomenov, občutja groze. Omotičnost in temačnost se mi povežeta v misel na smrt. Vem, da bo prišla, da mora priti. Vonj po zemlji me spomni na blaženost, spokoj in mir. Pogled mi zdrkne na duri, in vem, zaklenjene so. Četudi bi bile na stežaj odprte, ne bi pobegnili, kajti sedaj to nima nobenega smisla več. Tu sem in tu ostanem, priklenjena na vlažno ležišče, na smrdljivo, ostudno luknjo. Samotno in izgubljeno, kakor sem sama. Tema me objema in počutim se varno. Spomin na prvo rojstvo v tej luknji, na grozo in strah, ki sta mi tedaj lezla pod kožo, me v hipu razveseli. Seveda, tedaj je bilo še vse pomembno: živeti, vedeti, čutiti . . . zdaj je vse nepomembno kot v polsnu, ko veš, da se boš zbudil, in je vse le vprašanje časa. Skozi špranje lesenega zapaha se svetlika pramen svetlobe. Črta, ki ga riše v prostoru, razbija enotnost teme. Ta luknjica je morala biti že tedaj, vendar se je ne spominjam. Nepremično zrem v soj, nekoliko topleje mi postaja ob pogledu na svetlobo. Kako migeta. Tema miruje, svetloba migeta. Zazdi se mi, da mi je telo odmrlo, – ostala mi je le duša, zato se nimam več česa bati, ker mi nihče ne more ubiti duše. Lahko me zastrupi, mi prereže vrat, me ustrelji, duše mi ne more ubiti! Lahko mi ubije spomin, mi zameša čase, duše ne more! Srčni utrip mi odmerja čas. Kot ura enakomerno bije. Živeti – je sosledje trenutkov, utripov, ki se zvrstijo med življenjem in smrtjo, je odmerjanje časa od prihoda do odhoda, kot kratek obisk ali prehod po parku. Utrip je trenutek, trenutek je utrip.

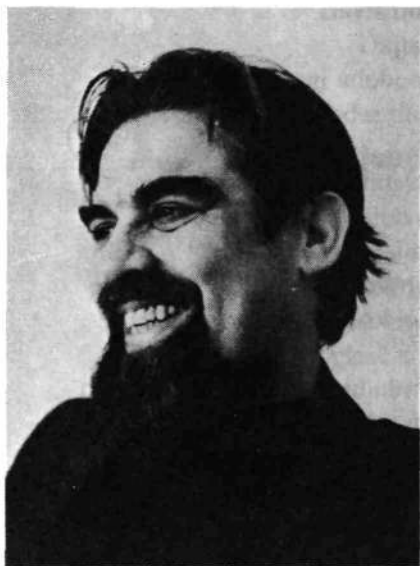
Ta luknja je žrelo, kamor pehajo izgubljene in pozabljene, prav take, kakršna sem sama; vpletena sem v neznano igro moči in usode, v križnem času in v presekih prostorov. Morda pa sem v začaranem krogu nešteti življenj in je to le utrinek, ki se ga sedaj spominjam. Karkoli se mi zgodi, me lahko le odreši. Zaslišim šum, pogledam v duri, ki se v hipu zaprejo. Iz cevi, ki me grozeče použije vase, blisne plamen. Enkrat, dvakrat, trikrat, . . . pot mi oblije telo in pekoča grenkoba mi zapolni usta. Začutim olajšanje, blaženo zrem v odrešujoči ogenj, ki v hipu ugasne . . .

Nikjer ni poti, nikjer stezice, listje je zasulo sleherno sled človeškega stopala. Le bobki srnjadi leže med gnilim kostanjem in porumenelim listjem. Orjaška debela, ki jih obletavam, so si podobna kot jajce jajcu. Morda sem že obšla ta predel, kot v začaranem krogu se vrtim in ni poti iz te divjine, ki bi me rešila strahu in tegobe, . . . ne pridem nikdar več ven, tu bom obležala, izmučena in utrujena, za hrano divjim mačkam, medvedom in lisicam. Tečem, tečem v sklenjenem krogu, bojim se lastne sence, diha. Vse se je zarotilo proti meni, ujela sem se v past.

Votla sem in izpraznjena. Kakor iz dolgega sna se prebujam v nov dan. Kolikokrat sem se že premagovala, da vstopim v življenje ali sen, ne vem, in kjerkoli sem sedaj, je ledeno in zatohlo.

Prostora ne prepoznam in tudi zase ne vem. Kako tuje in grozljivo

temno je v tem vodnjaku, v tej mokri postelji. Ne, tu ni dneva, sama tema me obdaja . . . Pogled mi zdrkne po prostoru, da bi ga ocenila in prepoznala. Pramen svetlobe iz desne mi omogoča, da zaznam obrise predmetov; vse je le privid, dahnem predse. Le kaj počnem tu in kdo sem? . . . Ničesar se ne morem spomniti. Doni, doni mi v glavi kot v zvonu. Na steni ugledam svetlikajoč se predmet, *déjàvu*, nekoč sem ga nekje že videla tako viseti, . . . doživela sem že ta občutek, ko mi je srh prežal telo, kot sedaj. Ta predmet me določa, mi potrjuje, da živim. Imeti puško . . . nekoga ubiti, se ubiti, nekaj ubiti . . . ubiti živo ali mrtvo . . . ubiti spomin, ubiti čas.

Ciril
Zlobec

Triptih o narodu

*O da nam je priti do svoje podobe,
i meni i tebi, narod moj!
O. Župančič, Podoba*

PRVA Noben pogled
PESEM v katerokoli stran neba
zdaj ni izhod.

Danica in večernica
sta le privid svetlobe,
svetita,
samo dokler nam ju zagrinja
noč.

Vemo:
nikoli še iz zarje v zarjo,
ves čas iz temè v temó
gre naša pot.